

SZAKDOLGOZAT

Varga Viktória
Tanító

KAPOSVÁR
2023

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Tanító Szak**

A digitális bennszülöttek olvasási szokásai
A mese és a népmese szerepe a fiatalabb nemzedékek olvasóvá nevelésében

Belső konzulens: Dr. Gombos Péter PhD

Készítette: Varga Viktória

Neptun-kód: DYH244

Tagozat: Nappali

Tanszék: Anyanyelvi és
Gyermek kultúra

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	4
A dolgozatom célja	6
A digitális bennszülöttek jellemzői	7
A digitális bennszülöttek olvasási szokásai.....	10
A mese fontossága	16
Olvasóvá nevelés	23
A kötelező olvasmányok kérdése	29
Összegzés.....	35
Irodalomjegyzék	36
Melléklet.....	39

Bevezetés

A mese fontossága vitathatatlan a gyermek fejlődésében. Saját tapasztalataim és az egyetemen tanultak is megerősítettek engem abban, hogy ez egy olyan téma, amellyel érdemes foglalkozni. Minél többet olvastam a meséről, a népmeséről és annak fejlesztő hatásairól, annál jobban kezdett érdekelni mindez. Úgy vélem, hogy csodálatos dolog az, ahogyan a mese a gyermekekre tud hatni és, hogy mennyi területen képes fejleszteni a gyermekeket, szinte észrevétlenül.

Egyetemi tanulmányaim során a gyermekkultúra nevű tantárgy volt az, amely ráébresztett arra, hogy a kötelező olvasmányokról nemcsak a hagyományosan vett értelemben lehet gondolkodni. Számos fantasztikus történettel ismerkedtem meg ennek a tárgynak köszönhetően, melyek közt kortárs művek is szerepeltek.

Ezen az órán kezdett el foglalkoztatni a gondolat, hogy a mai gyermekek, a Z generáció tagjai saját tapasztalataim és összegyűlt ismereteim alapján mennyire keveset olvasnak. Persze ahhoz, hogy arról írjak, hogy milyenek az olvasási szokásaik, előbb magukat a nemzedékbe tartozókat szükséges bemutatni, aztán pedig azt, hogy a generáció olvasási hajlandóságának hiányát mire lehet visszavezetni. Valamint elgondolkodtam azon, hogy lehetséges volna e az, hogy átlagos magyartanárok másként válasszanak kötelező olvasmányokat tanulóiknak. Ugyanis úgy gondolom, hogy ha olyan gyermekirodalmi alkotásokkal találkozónának a gyermekek az iskolákban, mint amilyenek az egyetemen olvastam, akkor könnyebben válna számukra is szerethetővé és élvezhetővé az irodalom és az olvasás.

Az olvasás szeretetével kapcsolatban úgy vélem, hogy fontos megemlíteni az olvasóvá nevelést, hiszen sokkal könnyebb jó olvasóvá válni akkor, ha jól nevelnek minket olvasóvá. És jó könyvekkel lehet igazán jól olvasóvá nevelni. Az olvasóvá neveléssel kapcsolatban pozitív tapasztalatokat szereztem én magam is, nemcsak a családom által, hanem a szakvezetőm, Hevérné Kanyó Andrea által is, akit remek szakembernek és kiváló példának tartok. Az ő osztályában tapasztaltam meg először azt, hogy a gyermekek szünetben a játék helyett

könyvet vesznek elő, és olvasnak szabadidejükben. Ez annyira megmelengette a szívemet, és olyan pozitív élményként hatott rám – hiszen én is rendszeres olvasónak tartom magamat –, hogy ekkor döntöttem el, hogy foglalkozni szeretnék az olvasóvá neveléssel elméleti szinten, és ha elkezdek az oktatásban dolgozni, akkor gyakorlatban is.

A dolgozatom célja

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a mesélés, a népmese jótékony hatásait. Számadatokkal kívánom alátámasztani, hogy mennyire keveset olvasnak mesét, de általánosságban bármilyen könyvet a mai kor gyermekei. Ezeket az adatokat nem saját kutatásból nyertem ki, konzulensem javaslatára. Hiszen készült az olvasással kapcsolatban nemrégiben több országos reprezentatív felmérés.

Szeretném bemutatni, hogy az olvasóvá nevelést hogyan érdemes végezni. Valamint hogy az irodalomtanításban milyen változásokra lenne szükség ahhoz, hogy a tanulóinkból jó olvasó válják.

A digitális bennszülöttek jellemzői

A „digitális bennszülöttek” (Csernoch, 2018) azok az 1995 és 2009 között született fiatalok és gyermekek, akik „a virtuális térben immár nem időszakosan, hanem szinte kizárólagosan vannak jelen” (Csima–Gombos, 2019).

Ha Z generációról beszélünk, akkor egy olyasfajta nemzedékről van szó, amely kisgyermekkorától – szociális háttértől függően, akár csecsemőkorától – fogva rengeteg időt tölt a digitális kijelzők előtt. Ezzel együtt az a probléma is fennáll, hogy számos olyan tartalommal találkozhatnak, olyan tartalmakat fogyasztanak a gyermekek a világhálón, amelyeket eredetileg felnőtt felhasználók részére szántak az alkotók, és ehhez sok esetben még csak felnőtt jelenléte sem társul, nemhogy felügyelete. Ennek okán a beiskolázandó korba lépő gyerekek megváltozott tanulási tapasztalattal érkeznek az iskolába, a képernyő előtt töltött órák ugyanis elveszik a lehetőséget attól, hogy hagyományos típusú játékokkal játszanak. Ez abból a szempontból akadály, hogy a hagyományos játékból szerzett tapasztalatokra még tudtak építeni a tanítók, az újszerű tapasztalatokhoz, viszont nem megfelelő a felkészültségük, s kevesebb a tapasztalatuk is (Maráczi, 2019).

Paul Arthur Kirschner pszichológus szerint érdekes módon a digitális bennszülöttek nem működnek másképp, mint az előző nemzedékek szülőttei. Nem rendelkeznek olyan magas technológiai tudással, mint amelyet a lehetőségeikből adódóan képesek volnának elsajátítani – és amit sokan feltételeznek róluk –, általában pusztán alapvető alkalmazói szoftverhasználattal bírnak. Emellett az internetre is úgy asszociálnak, mint egy olyan szinterre, ahol kész tartalmakhoz férhetnek hozzá. A korosztály az elektronikus eszközeit a meglévő tartalmak befogadására, fogyasztására használja, ámbár tanulási célú tartalmak előállítására is használhatnák. Nem a korosztály, sokkal inkább a társadalmi pozíció határozza meg az IKT-kompetenciák elsajátításának mértékét. A Z generációba tartozó tanulók nem feltétlenül érdeklődnek jobban a digitális világ iránt, mint a „digitális bevándorlók” (Csernoch, 2018) vagy másként az Y generáció tagjai, akik 1984 és 1994 között születtek (Csernoch, 2018).

A Z generációval összekapcsolva született a digitális bennszülöttekre vonatkozó mítosz, mellyel viszont szorosán összefonódott a köztudatban a multitasking mítosza is, vagyis a különböző cselekedetek elvégzése ugyanabban az időben, miközben a figyelem hatékonyan osztódik a cselekedetek közt. Kirschnerék kutatásainak eredménye azonban az lett, hogy az emberi agy erre nem képes. A számítógépekhez hasonlatosan az emberi agy is sorba állítja az elvégzendő feladatait, melyeket időszeletekre bont fel, és ezen időszeletek közötti gyors váltásoknak köszönhetően úgy tűnik számunka, hogy több különböző tevékenységet egyazon időben, párhuzamosan végzünk el. Eközben azonban csupán arról van szó, hogy részfeladatokat hajt végre agyunk egymás után (Csernoch, 2018).

Olyan sztereotípiák is kialakultak a köztudatban, hogy a Z generáció tagjai érdektelenek, motiválatlanok, valójában lusták is. Bereczki Enikő ezt cáfolja, szerinte sok fiatal megpróbál jól helytállni a munkahelyén, az pedig inkább általánosan jellemző felfogás, hogy „a fiatalok lusták”. Nemcsak erről a nemzedékről gondolják így, mindegyiknél jelen volt annak idején. Számos fiatal azonnali eredményt, sikert szeretne elérni a munkahelyén, ami szintén a social média jelenlétének köszönhető, hiszen ott minden rögtön történik. Alacsony a kudarctűrő képességük, és meg kell tanulniuk, hogy a vágyaik késleltetésével elérhetik a sikert. A Z generáció tagjai kimondottan stresszesek a munkájuk miatt, gyorsabban kiégnek, és hamarabb felmondanak idősebb társaiknál (Kozics, 2023).

Bereczki Enikő generációs szakértő szerint a fiatal-, tinédzserkorban lévőket már nem tudják befolyásolni a szüleik, helyüket a kortársaik, valamint a jelenleg nagy népszerűségnek örvendő influenszerek váltották fel. Kialakult egy bizonyos kapcsolat az influenszerek és követőik között, egy úgynevezett szociális interakció, amely a plátói szerelemhez hasonlítható (Kozics, 2023).

Generációs probléma az is, hogy a fiatalok nem tudják kellőképpen megítélni a közösségi médiában látottak mögöttes valóságtartalmát (Marácz, 2019).

Például saját tapasztalataim alapján, ha a népszerű alkalmazások közül az Instagrammot vesszük alapul, ott nem látják a tizenévesek, hogy egy tökéletesnek tűnő kép mögött mennyi szerkesztéssel töltött óra van, és valójában sok esetben a kép és a valóság között alacsony a korreláció.

A kiskamaszok, tinédzserek életében jelentős szerep jut a márkáknak is. Az általuk kedvelt influenszerek, véleményvezérek révén népszerűsített, túlnyomórészt drága termékek után sóvárognak, így a márkáknak van egy számottevő kirekesztő hatása is (Marácz,2019).

A nagymértékű digitalizáció a kapcsolataikra is negatív hatással van. Sok esetben a családi, baráti kapcsolataik áthelyeződtek az online térbe, valamint a párválasztás is gyakran történik a világhálón keresztül. A nehézséget e nemzedéknek az jelenti, hogy a virtuális kapcsolataikat át tudják helyezni a való világba. A túl sok online információcsere miatt nem tesznek szert kellő tapasztalatra az offline kommunikáció sikerességéhez. Gene Veith amerikai teológus szerint az értékválságban jelentős szerepe van a vizualizált közösségi médiának: az élményeket, az élvezeteket teszik életcélá (Marácz,2019).

Jellemző még a Z generáció tagjaira, hogy státuszszimbólumokkal veszik körbe magukat. Kimondható, hogy a digitális bennszülöttek magányosak, ami abból következik, hogy a közösségi médián nőttek fel, és ez nem a kapcsolatok kialakításában segít, hanem sokkal inkább elszigetelődéshez vezethet (Kozics, 2023). A szakértő úgy véli, hogy az említett nemzedék legnagyobb gondja az elidegenedés – önmaguktól is, vagy akár a munkájuktól, a természettől, ahogy látják a közösségi médiában közétett hamis ideálokat, amelyeket normálisnak hisznek. A legnagyobb probléma, hogy egymástól is eltávolodnak a korosztály tagjai, egyfajta társas magány alakul ki bennük (Kozics, 2023).

A Z generáció minden nemzetiségű tagja hasonlít egymásra abban, hogy folyamatos az online jelenlétük, valamint ugyanazon (de legalábbis nagyon hasonló) hatások érik őket a világhálón (Kozics, 2023).

A digitális bennszülöttek olvasási szokásai

Azon gyermekek olvasási szokásaira voltam kíváncsi, akiket digitális bennszülötteknek nevezhetünk, akik az internet univerzumában élnek. Tehát a mai digitális világba született, megváltozott olvasási szokásokkal rendelkező, 3-18 éves gyermekekről.

Általában nem készítenek nagy gyakorisággal reprezentatív olvasásfelmérést hazánkban, azonban 2017-ben és 2019-ben is készült egy-egy. Ez a kutatás (2017-es) a korábbinál is szélesebb spektrumot jelölt ki a vizsgálat tárgyául, például a korábbi hasonló reprezentatív mérésekből kihagyott háromöt éves korosztály olvasási szokásaira is kíváncsiak voltak. Hiszen dacára annak, hogy az óvodások az írott szöveget általában nem tudják értelmezni, olvasási habitusukat, a könyvekhez, a meséléshez való viszonyukat érdemes volt górcső alá venni (Gombos–Tóth–Péterfi, 2019).

Megállapították, hogy a Z generáció teljesen másképpen viszonyul az irodalmi művekhez. A tanulmányban korábbi szerzők (Greenfield P. 2009, Gyarmathy 2012) felvetéseit megerősítve rávilágítanak arra, hogy az említett nemzedék mellett, hogy az olvasási-szövegértési hatékonyságuk csökkent, áthelyezte a hangsúlyt az élményszerző olvasásról az információszerző olvasásra. A hosszú tájleírásokon az olvasók nagyon gyakran átlépnek, mivel manapság jóval több információ érhető el számukra, így a hosszú leírások irreleváns információnak bizonyulnak (Gombos–Hevérné–Kiss, 2015).

A gyermekek internethasználati szokásaival kapcsolatos fontos adatokat is ismertették a kutatások, melyek nyilvánvalóan összefüggenek az olvasási szokásaikkal is. 2019-ben a megkérdezett kisiskolások nagyjából 33%-a, a felsősök 45%-a, a középiskolás korú gyermekeknek pedig a 90%-a napi internetező. Ezzel szemben viszont a 2019-es kutatás alapján a 3-17 éves korosztály 18%-a azt állítja, hogy soha nem használ internetet, ami az előző 2017-es felmérési eredményhez képest, ahol 26,6% volt az eredmény, hatalmas különbség (Csima–Gombos, 2019).

Ezekből az adatokból természetesen arra is következtethetünk, hogy egyre korábban, egyre fiatalabb korban ismerkednek meg a gyermekek az internettel, és valószínűsíthetjük, hogy a szülők kedvelt módszere az, hogy internetezéssel foglalják le gyermeküket egyéb kikapcsolódási formák helyett, ami lehetne például az olvasás is.

A folyamatos internetezés és az olvasási kedv összefüggésének vizsgálatakor kiderült, hogy akiknek folytonos az online jelenlétük, azok 57,7%-a egyetlen könyvet sem olvasott az elmúlt egy évben, ami meglepő. Viszont az internetet nem használók körében is 44,4% a megoszlás, ami még szintén nagyon magas. Az internetre 1-2 óránként fellépő fiatalok körében azonban ezekhez képest csupán 28,7% a nem olvasó. Érdekes ténynek tartom azt is, hogy a 2017-es kutatás alapján a folyamatos internet használók (14,1%) és az egyáltalán nem netezők közt (13,4%) is szinte ugyanolyan arányban vannak azok, akik negyedévenként, vagyis három hónap alatt legalább egy könyvet elolvasnak. A havonta egy könyvet olvasók 44,4%-a egy hónapban csak néhány alkalommal internetezik. Azoknak, akik valamennyivel gyakrabban lépnek fel a világhálóra, 25%-a olvas el havonta átlagosan egy könyvet. Az egyáltalán nem internetezők 17,1%-a pedig szintén a legaktívabb olvasók csoportjába tartozik (Csima–Gombos, 2019).

A két évvel későbbi kutatás számadatai nem térnek el nagymértékben, azonban látható a negatív tendencia azok körében, akik szinte állandóan online vannak jelen, hiszen itt már 57,7%-ról 62,3%-ra növekedett a könyvet nem olvasók aránya. Bár az is igaz, hogy ugyanezen körben az elit olvasók (a havi egy könyvet „fogyasztók”) száma növekedett 3,8-ról 5,4%-ra. A frissebb felmérésből kiderült az is, hogy akik az online tértől távol maradnak, köztük viszonylag nagy mértékben növekedett a sokat olvasók aránya. 2017-ben 17% volt, míg 2019-re 26%-ra növekedett ez az arány (Csima–Gombos, 2019).

Meglepőek voltak azok az adatok, miszerint a 2017-es felmérésben résztvevők azon csoportjaiban, akik ritkábban vagy egyáltalán nem internetezők 30-40% között voltak az egyáltalán nem olvasók, míg a 2019-es vizsgálat szerint ugyanezen internethasználati szokásokkal bíró fiatalok körében ez a szám már 50% feletti, ami azt jelenti, hogy ezen válaszadók saját bevallásuk szerint nem

interneteznek (vagy csak nagyon keveset), ugyanakkor nem is olvasnak könyveket (Csima–Gombos, 2019).

Ha szeparáltan nézzük a 9-13 és a 14-17 éves korcsoportokat, akkor kijelenthető, hogy a fiatalabbak jóval többet olvasnak, mint az idősebb gyermekek. Megfigyelhető még, hogy a 14-17 évesek korosztályában csekély százalékos arányban vannak csak jelen a legaktívabb olvasók, míg a fiatalabbak körében ezek a számok jóval magasabbak. Kiderült még a kutatás ketté bontásából az is, hogy a 9-13 évesek 64,3%-a egyáltalán nem internetezik kikapcsolódás gyanánt, míg az idősebb korosztályba tartozók közül csupán két ember mondta azt, hogy egyáltalán nincs online a szabadidejében (Csima–Gombos, 2019).

Az internethasználat és a könyvtári tagság közti összefüggéseket is vizsgálta a tanulmány. Kiderül belőle, hogy az állandóan online jelenléttel rendelkező kérdezettek 48%-a még sosem volt könyvtári tag, 17%-uk egynek tagja, míg 2%-uk többnek is. Kiderült az is, hogy az internetet nem használók 75%-a sosem volt könyvtári tag, ugyanakkor hozzávetőlegesen 20%-uk jelenleg is tag valamelyik könyvtárban, 2,5%-uk pedig többen is. Ezek alapján megállapítható az, hogy aki nem lép fel az internetre, az könyvtárba sem jár, mivel valószínűleg a kultúra más területei sem érdeklik (Csima–Gombos, 2019).

Kiderült az is, hogy a sokat olvasók körébe tartozók sem járnak számottevően sokat könyvtárba a nem olvasókhoz képest, ami arra enged következtetni, hogy más forrásokból szerzik meg az olvasnivalójukat. Alighanem letöltik őket az internetről, vagy megveszik maguknak a könyveket könyvesboltban, mert jobban szeretik megtartani, gyűjteni, amit olvasnak. És az sem elhanyagolható, hogy egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek az e-könyv-olvasók, ez is oka lehet annak, hogy a sokat olvasók sem tagjai nagyobb mértékben a könyvtáraknak, mint a nem olvasók. A Társadalomkutatási Intézet Zrt. (TÁRKI) készített egy felmérést Könyvvásárlási és könyvolvasási szokások címmel 2020-ban. Ezt a kifejezetten olvasáskedvelő online kitöltők, valamint a teljes felnőtt lakosság körében mérték fel, ez kitér az e-könyv vásárlás mértékére is. A felmérésből kiderült, hogy Magyarországon a 2019-es év során a kifejezetten könyvkedvelő online kitöltők 97%-a vásárolt nyomtatott könyvet,

ugyanakkor e-könyvet is vásárolt a kitöltők 29%-a. Ez magas százalék az országos reprezentatív teljes népességhez képest, akik jóval alacsonyabb arányban vásároltak e-könyvet - 2% - , ez az összes könyvvásárló mintegy 6%-a, míg hagyományos könyvet is csupán 34%-uk szerzett be (Bernát Anikó – Hudácskó Szilvia, TÁRKI, 2020).

A gyermekek ízlése is átalakult a műfajok tekintetében, hiszen az utóbbi időben egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a fantasy és a sci-fi műfajába tartozó regények a korábbi évekhez képest (Csimá-Gombos, 2019).

Ha megnézzük korcsoportokra leosztva, akkor látható, hogy míg a kisgyermekek körében, a 3-5 éves korosztályban sokkal kevesebb műfaj könyveit olvassák a szülők gyermekeiknek, az idősebb gyermekek körében már mind a húsz műfaj megtalálható – változó arányban (Csimá-Gombos, 2019).

Kiderült a kutatásból, hogy kapcsolat van a digitális kultúrában folyamatosan résztvevők és bizonyos műfajok közt, látható ugyanis, hogy a fantasy műfajt kedvelők 96,4%-a folyamatosan online van. Ezzel együtt az az adat is kimutatható, hogy a sci-fi-rajongók 98,3%-a állandó internethasználó (Csimá-Gombos, 2019). Más műfajokkal nem volt kimutatható ilyen összefüggés a kutatás alapján.

A megkérdezettek legnagyobb mértékben meséket és meseregényeket olvasnak, az összes megkérdezett kiskorú 54%-a választotta ezt a műfajt. Azonban ha lebontjuk a megkérdezetteket kisebb korcsoportokra, akkor látszik, hogy a 3-5 évesek 82,86%-a választotta a mesét, nyilvánvalóan nekik a szüleik és óvónéniik ilyen témájú könyveket olvasnak, valamint a 6-9 éves korosztály is nagy számban, 76,6%-os arányban választotta ezt a műfajt. A kiskamaszok közt nagyot csökken a szám, 32,51%-ra, míg a középiskolás korúaknak – érthető módon – csupán 8,5%-a olvas mesét. Ők a legnagyobb arányban klasszikus regényeket olvasnak (32,85%-os arányban), ezután, szinte azonos százalékos megoszlással, a fantasy áll (Csimá-Gombos, 2019).

A 21. század könyvkultúrájában is vannak új jelenségek, amelyek jó és rossz hatással is lehetnek olvasási szokásainkra. Létrejöttek például olyan közösségimédia-felületek, ahol az emberek az olvasás szeretete miatt találkoznak, beszélgetnek, vitatkoznak. Ilyen magyar oldal a Moly.hu oldala is, melyet

2008-ban alapítottak kommunikációs céllal, az olvasók számára (Csima–Gombos, 2019).

„Az oldal nagyon széles szolgáltatási palettát kínál, így a felhasználási lehetőségek köre is igen tág. A használó elkészítheti saját virtuális könyvespolcát, értékelheti az olvasott könyveket, figyelheti mások tevékenységét, tehet megjegyzéseket, írhat karcokat, cseveghet ismerősökkel és ismeretlenekkel. Hasonlóan más web 2.0 szolgáltatásokhoz, az oldal csak a kereteket szabja meg, a tartalmat és a használat mikéntjét a felhasználók írják, illetve határozzák meg.” (Tóth, 2011)

Mi sem mutatja jobban az oldal sikerességét az olvasótársadalom körében, minthogy 2019-re, hozzávetőlegesen 200 ezer regisztrált tagja volt a honlapnak, ezzel együtt pedig több mint 360 ezer könyvről írtak a felhasználók, közel egymillió idézetet gyűjtöttek, az oldalon két és fél millió értékelés volt megtekinthető, emellett pedig a kilencmilliót közelítette a hozzászólások száma (Csima–Gombos, 2019). A Moly.hu egy nagy könyvklubhoz hasonlítható, egy olyan online térbe helyezett felület lett, ahol a könyvek rajongói megbeszélhetik egymással, a regényekkel kapcsolatos észrevételeiket.

A közelmúltban egyre nagyobb népszerűségnek örvendő műfaj még a fanfiction is, mely már az internet tömeges elterjedése előtt is létezett, ám jóval kevesebb emberhez tudott eljutni egy-egy rajongói folytatás. A fanfiction olyan ismert könyvek rajongók általi tovább gondolása, mely általában sokkal inkább szórakoztatás céljából jött létre, mint pénzszerzés érdekében, ugyanis ezek általában bárki számára ingyenesen olvasható művek. Ezek az írások nagy népszerűségnek örvendenek napjainkban, és gyakran előfordul, hogy egy könyvnek több más-más szerzőtől származó fanfictionje is születik, ezek sokszor eljutnak a szerzőhöz is, akivel aztán a különböző internetes oldalakon sok esetben meg is tudják beszélni a rajongók, hogy ő mit gondol a kitalált folytatásról. Gyakran előfordul, hogy a fiatalok annyira belemerülnek a szerző által kitalált világba, hogy emiatt olvassák tovább a rajongói folytatásokat. Fontos megjegyezni, hogy ezeket a könyvtárból nem tudják kikölcsönözni, általában különböző könyves blogokon lehet rájuk találni. A legismertebb nemzetközi fanfictionoldalak milliós felhasználási körrel rendelkeznek (Csima–Gombos, 2019). A Magyarországon ilyen körökben legnagyobb népszerűségnek örvendő

Merengő is több mint 20 ezer taggal rendelkezik, és a félmilliót meghaladó számú kritikával bír (Andok–Hevér, 2017). Regisztrált tagjai főként fiatalok, 24 év az átlag életkoruk, és túlnyomó többségben nők az oldal látogatói. A legnépszerűbb témája az oldalnak – nem meglepő módon – a hatalmas népszerűségnek örvendő Harry Potter-sorozat, amely nagy valószínűséggel a hazai fanfiction mozgalom berobbantója volt (Andok–Hevér, 2017).

Sokak szerint a Gutenberg-univerzum bukása felé közeledünk a digitális kultúra megjelenésének miatt, azonban ezt egyáltalán nem támasztották alá a különböző kutatások kapcsán megjelent tanulmányokban leírt tapasztalatok. Én személy szerint azt figyeltem meg, hogy napjainkban a középiskolás és az egyetemista diákok körében kifejezetten népszerű olvasmányok a klasszikus irodalom regényei, mint például az Üvöltő szelek, vagy a Büszkeség és balítélet.

Azonban a kultúra új műfajainak megjelenésével bővül a kultúra maga is, melyről másképp kell gondolkodnunk, mint elődeinknek, hiszen folyamatosan, egyre rohamosabban változik a felfogás róla (Lehmann, 2017).

Sötét baljóslat az is, hogy a könyvkiadás rossz irányba halad, ám figyelembe kell vennünk, hogy a vásárlók érdeklődési köre határozza meg, hogy mit adnak ki a könyvkiadók. Megfigyelhető, hogy a digitális bennszülöttek nagy része olyan könyveket olvas, melyek alapján film készült, vagy megfordítva, melyek film, forgatókönyv alapján íródtak (Csima–Gombos, 2019).

A kutatások alapján kimutatható, hogy a digitális bennszülöttek elfordulnak a Gutenberg-galaxistól (Csima–Gombos, 2019), ez véleményem szerint annak is köszönhető, hogy még nem érték meg igazán a klasszikus irodalomra, de erre az útra idősebb korukban még ráléphetnek.

A mese fontossága

A mese jótékony hatásai már évszázadok, sőt mi több, évezredek óta benne vannak a köztudomásban. Platón is úgy vélte, hogy a gyermekeket leginkább a mesével lehet fejleszteni, alakítani. Noha a történelem során szinte mindig egyöntetű volt a meséhez fűződő jótékony hatások jelenlétének hirdetése, Rousseau a racionalizmus eszméinek köszönhetően úgy vélte, hogy a gyermeknek nincs szüksége mesére, csak a kendőzetlen valóság fejleszti megfelelően. Ma már tudjuk, hogy ez nem így van (Nyitrai, 2015).

Napjainkban persze úgy vélekednek a meséről, mint a gyermekek fejlesztésének kulcsfontosságú és elengedhetetlen eleme. A mesék segítik a gyermek életében megjelenő új nehézségek leküzdését, olyan módon, hogy a saját életük nehézségeivel hozzák párhuzamba a mese történéseit. A mese segíti a gyermekeket abban, hogy megfelelő képpen tudják leküzdeni az életükben jelenlevő akadályt, a mese nyújt példát számukra. Ezért is fontos, hogy tudatosan válasszunk a gyermek számára mesét (Nyitrai, 2015).

A mesének a személy szocializációjában betöltött szerepét három korszakra bonthatjuk Riesman megállapításai alapján. Az első az írásosság kialakulása előtti idő, amikor a mesék, mítoszok voltak a kizárólagos lehetőségek arra, hogy a meglévő tudást tovább örökítsék a társadalomban a következő nemzedékeknek. A második az iparosodás korával kezdődött, amikor is a könyvnyomtatás és az olvasás elérhetővé vált széles körben. Ezzel az volt a gond, hogy szinte válogatás nélkül olvastak el mindent az emberek, amihez csak lehetőségük adódott, ezáltal pedig a gyermekek olyan könyvekhez jutottak, amik nem voltak számukra megfelelőek, és olyan életet kezdtek el eszményíteni, melyre esélyük sem volt, így rengeteg sikertelenség érte őket. A harmadik korszak jelenleg is tart és arról szól, hogy a gyermekeket minél hamarabb a társadalom fogyasztójává szocializálják. A könyvpiac hatalmas, és nincsenek kétségbeesetten megválogatva a könyvek (Nyitrai, 2015).

A gyermek olvasási készségének fejlődése szempontjából a legfontosabb tapasztalat a korai olvasás élménye. Azok a gyermekek, akiknek otthon gyakran olvasnak, könnyebben, gyorsabban megértik azt, hogy a nyomtatott szöveg

értelmet hordoz, jelentése van. Ennek okán ezek a gyermekek az iskolába kerülés után, aránylag könnyen tanulnak meg olvasni (Szilágyi, 2007).

A fejlődéslélektanban jártas szakemberek egyértelműen rámutattak arra, hogy a gyermekek értelmi, érzelmi továbbá szellemi fejlődése szempontjából is nagy jelentősége van a mesehallgatásnak, ez jótékony hatással bír a gyermekek képi világának kialakulásra, ezen felül további fejlődésére is (Szilágyi, 2007). A rugalmas ellenállóképesség, vagyis a reziliencia kialakulásában is hatalmas szerepe van a meséknek, általuk erősebbé válhat a gyermek pszichéje (Nyitrai, 2015).

Míg a mesében a gyermek passzív szereplő, úgy a játékban tevékenyé válik. A játék segítségével terápiás módon adja ki magából a szorongáskeltő élményeit. A gyermek életének korai időszakában oly módon játszik, hogy bármiből képes, bármit átalakítani a fantáziájával és játszani vele. Majd eljut oda, hogy saját magát alakítja át bárkivé, vagy bármivé játék közben. Végül pedig körülbelül ötéves kora környékén eljut odáig, hogy a mese során képes megkülönböztetni önmagát a mesehőstől, tudja, hogy vele nem történhet meg az, ami a mesében igen, képes mégis mélyen átélni, egyszerre lesz befogadója, hallgatója és résztvevője a mesének (Kádár, 2012).

Több elméleti megközelítése is született a mesével kapcsolatban, melyek a mesélés pedagógiai- módszertani elképzelések alapjai lettek. Ilyen a kompetencia alapú megközelítés. Eszerint a megközelítés szerint a mesének nagy szerepe van a szociális-, a személyes-, a nyelvi-, és a kognitív kompetenciák fejlesztésében. A gyermekek szociális kompetenciáinak fejlesztéséhez a mesék többféle módon járulnak hozzá, ilyen például, hogy a mesének mindig van kezdete és végpontja, közben pedig olyan gondokkal szembesül a főhős, melyeket le tud győzni, problémamegoldási mintákkal gazdagítja a gyermekeket. Találkozhat a gyermek a mese közben pozitív és negatív tulajdonságokkal, ezeket megtanulja megkülönböztetni, többféle sorssal és kultúrával megismerkedik, több hősminta rajzolódik elé, de megtanulja, hogy mindig a mese hőse a jó, pozitív jellem, minden mese végén ez a karakter győzedelmeskedik. A személyes kompetenciák fejlődésében is nagy-nagy segítő hatása van a meséknek. A gyermek élményeket szerez a mese hallgatása, később olvasása közben, segíti az önismeret, önbizalom kialakulását és fejlődését. A mese hangsúlyozza

a pozitív jövő lehetőségét, és megoldásokat nyújt bizonyos élethelyzetekben felmerülő nehézségekhez, ezek leküzdésére motiválja a gyermeket. A mese fejleszti a nyelvi kompetenciákat az elbeszélő minták és formulák megértése, megalkotása és elsajátítása révén a gyermek életében könnyebben létrejön az, hogy képes legyen kifejezni magát mind szóban, mind írásban. És végül, de nem utolsósorban a kognitív kompetenciák fejlesztésében is segíti a gyermeket a mese. Mégpedig úgy segíti, hogy a gondolkodást fejleszti, rámutat az ok-okozati összefüggésekre, a hasonlóságokat és különbségeket képes lesz észlelni a gyermek, fejlődik a kritikai gondolkodása, és képes lesz általa elvonatkoztatni az egocentrikus nézőponttól. A mese szerepének a gyermek fejlődésében van egy másik megközelítése is, az úgynevezett narratív pszichológiai megközelítés, melynek lényege, hogy az ember élete is narratív, elbeszélő. A narratívumok legismertebb műfaja a népmese, mese. A mesékből visszaköszönnek ezek a narratívumok, ezek hatására szembesülhetünk azzal, hogy a problémáink leküzdhetők, a mesék kapaszkodót nyújtanak nekünk, úgy, hogy példát állítanak elénk, a hősök is leküzdik a mesékben a saját nehézségeiket. Valamint ezen túl a pozitív példák reményt keltenek számunkra, ösztönöznek a jóra törekvéshez (Nyitrai, 2015). A mese szerepének hatását a gyermekek fejlődésében megközelíthetjük egy harmadik oldalról is, ez pedig a nyelvi szocializáció. Vagyis abban is segítségére van a mese a gyermek számára, hogy a társadalom egy nyelvileg hozzáértő tagjává tudjon válni. A gyermekek az írásbeliséggel sokkal korábban kapcsolatba lépnek, mint ahogy azt gondolnánk, már a születés előtti kilencedik hónapban, azaz a fogantatástól kezdve, a folyó beszéd által. A kicsik életének három fontos területéhez kapcsolható az írásbeliség. Ezek a játék, a képeskönyv és a hétköznapi élethelyzetek. A játéknak fontos szerepe van az írásbeliség kialakulásában, a kisiskolás korú gyermeknek az írás megtanulása is játék, örömet szerez a számára. Azonban már korábban megfigyelhető, hogy a gyermek olyat játszik, hogy jegyzetel, ír valamit a saját kis füzetébe, vagy mesét olvas babáinak, plüssállatainak. A képeskönyvek nézegetésével kezd kapcsolódni a gyermek a szöveghez, olyan formán, hogy érzékeli, hogy szöveg is van a képek mellett, azonban a szülők, nevelők a képek alapján is mesélhetnek fejből a gyermeknek, a gyermek pedig a két

lehetőség közt képes különbséget tenni. A gyermekkönyvek, képeskönyvek kiválasztása során már érdemes odafigyelni rá, hogy minőségi olvasnivalót válasszunk. A hétköznapi élethelyzetek során – amennyiben ideális családi háttérrel rendelkezik a gyermek – rengetegszer találkozik az írásbeliséggel, például, amikor a szülők könyvet, újságot olvasnak, bevásárló listát írnak, vagy keresztretjvényt fejtenek. Azonban míg a tökéletes családokban ezek által a spontán helyzetek által a gyermek kötődni fog a szövegekhez, az íráshoz, addig egy kulturálisan hátrányos helyzetben nevelkedő gyermek ilyen helyzeteket nem tud megtapasztalni. Ennek okán is alakulhat ki nyelvi hátránya a gyermeknek (Nyitrai, 2015).

Az esti mesélésnek, mint minőségi időnek szerepelnie kellene minden gyermek életében a megfelelő fejlődés érdekében, ezáltal is érezheti, hogy időt szánunk rá, hogy meghallgatják őt. A mesélés a szülő-gyermek kapcsolatban a leghatékonyabb módszer a kommunikációra (Kádár, 2012). Riesman úgy tartja, hogy a mese akkor tudja betölteni legjobban a neki szánt szerepet, ha a gyermek szívének kedves személy olvas neki, a gyermek igényeihez igazodva (Nyitrai, 2015).

A gyermekek életében a mese nélkülözhetetlen szerepet tölt be, de nem mindegy, hogy milyen formában jut el hozzájuk. A felolvasott mesének teljesen más hatása van a gyermekekre, mint a képileg megrajzolt, ábrázolt formája, ugyanis a felolvasott mese esetében a saját fantáziavilágából merít a gyermek, és közben ezt gazdagítja (Szilágyi, 2007).

Felolvashatunk mesekönyvből, de fejből is mesélhetünk a gyerekeknek. Szülők tapasztalatai alapján a gyermekek maradandó élményekkel gazdagodnak azáltal, hogy a szülők fejből mesélnek, így ugyanis eredetibb, természetesebb, emellett impulzívabb is a hatása a gyermekekre (Szilágyi, 2007).

Akár le is ültethetjük a gyerkőcöket a televízió elé, hogy nézzék a mesefilmet egyedül, miközben még a felmerülő kérdéseikkel sem fordulhatnak hozzánk. Kicsi korban a gyermek nem tudja különválasztani a mesét a valóságtól, ennek okán jó, ha választ kaphat a szülőtől, felnőttől arra, amiben bizonytalan (Szilágyi, 2007).

A gyermekek realitásérzékének fejlődése állandó, idővel külön tudják választani a mesét és a valóságot egymástól. A klasszikus Grimm- vagy Andersen-mesékben a félelmetesnek tűnő hétfejű sárkány átmenetileg félelmet vagy szorongást kelt, de aztán a gonosz sárkány elpusztul, és a jó elnyeri méltó jutalmát. Rájönnek idővel, hogy nem léteznek a valóságban óriási hétfejű sárkányok, tehát nem kell félniük ezektől a lényektől (Szilágyi, 2007). A mese ismert kezdőformulái segítenek a gyermekek számára átlényegülni a mesébe, a záróformulák pedig abban segítenek, hogy vissza tudjon térni a valóságba (Kádár, 2012).

Kétségkívül előnyös, ha a gyermek választja ki önmaga számára a mesét. Valamint az is fontos szempont, hogy a szülők a meseválasztásnál a gyermek életkorát és nemét is figyelembe vegyék. A kisebb, 1-2 éves gyermekeknek más jellegű meséket kell mondanunk, mint a nagyobbaknak, érdemes néha néhány soros, rímekbe szedett verses történeteket is mesélni számukra. Ajánlatos háziállatokról szóló meséket is mondani nekik. Érdemes odafigyelni arra is, hogy a gyermekek fejlődése szempontjából melyek a célravezető mesék, és melyek azok a mesék, amelyek erre nem alkalmasak, és ezeket célszerű mellőzni. A jó és a rossz megkülönböztetéséért folytatott küzdelem szintén nagy hatással van a személyiségük fejlődésére. Ebből a szempontból az állatokról szóló történetek fontos szerepet játszhatnak. Amellett, hogy az ilyen jellegű mesék révén a gyerekek megszeretik az őket körülvevő és azon túli állatvilágot, megszeretteti velük magát a természetet (Szilágyi, 2007).

Óvónők tapasztalatai szerint azon gyermekek fantáziája élénkebb, akiknek otthon gyakran mesélnek, továbbá rajzkészségük is jobb, mint azoknak, akiknek otthon nem mesélnek. A szépen, helyesen olvasó szülőktől, felnőttektől a gyermekek sokat tanulhatnak a beszédtanulással kapcsolatosan, könnyebben átérezhetik a beszéd ritmusát és a helyes hangsúlyozást is. Fontos a gyermekek számára, hogy a hallott meséket és történeteket be tudják építeni a saját fantáziavilágukba, ugyanis ez segíti a fejlődésüket és érzelmi gazdagságuknak növelését (Szilágyi, 2007). Fontos azonban az is, hogy szülőként vagy pedagógusként ne úgy fogjuk fel, hogy a mese egy kötelező elem, amit a gyermeknek kötelező befogadnia, amikor mi úgy gondoljuk, fontos, hogy figyeljünk a gyermek igényére is (Kádár, 2012).

A felmérések és tapasztalatok alapján egyre csekélyebb számú gyermeknek olvasnak otthon mesét, ezzel együtt viszont egyre inkább otthon vannak a gyermekek a rajzfilmek, televíziós sorozatok és számítógépes megjelenések világában. A gyermekek személyiségfejlődésére nemcsak az otthoni környezet vagy a szociális intézmény van ráhatással, hanem a média is. Azonban ennek befolyásolása nem mindig kedvező irányú (Szilágyi, 2007).

A média jelenléte jelentősen visszaszorítja a mesélést, ugyanis minél többet nézi a gyermek a televíziót, vagy ül a számítógép, tablet előtt, annál kevesebb idő jut arra, hogy mesét olvasson vagy hallgasson. Ez persze az életünk velejárója a digitális kultúra már átszötte az mindennapjainkat. Azonban nem mindegy az, hogy milyen műsorokat engedünk nézni a gyermekünknek. 2009-es kutatások alapján a gyermekek sok esetben néznek nem nekik szóló felnőttműsorokat. A tévézés, a digitális eszközök használata sok esetben, rengeteg családban felváltotta a mesélés hagyományát, emiatt gyakran szenved hátrányt a gyermek (Nyitrai, 2015).

Kellenek a gyermek életébe modern mesék is, ezeket nem szabad kizárni, csupán megfelelő szükséges választani. A gyermekek számára a jelenben játszódó, az aktuális valóságot tükröző mesék, melyeket ráadásul általában erőteljes hanghatások kísérnek félelmetesebbek és szorongást keltőbbek, nem mozgatják meg annyira a gyermeki fantáziát, mint a távolabbi múltban játszódó, régies stílusú mesék (Szilágyi, 2007).

A mesék használatát tekintve kétfelé különíthetjük őket. Az egyik oldalon állnak a már megírt mesék, melyeket valamiféle tanítás céljából felhasználnak, a másik oldalon pedig azok a mesék, melyeket már eredendően okítási célból alkotnak meg. Ezeknek a nevelési cézzal létrehozott meséknek három további fajtája létezik. Melyek a tanmesék – ezek a felnőttek által felállított elvárásokat igyekeznek beleerőltetni a gyermek tudatába –, a gyógyító mesék – mesének csak jóindulattal nevezhető történetek, melyeknek általában több a hátulütője, mint a haszna, a gyermek életében jelentkező valamely problémára kínál konkrét megoldást –, valamint a tematikus mesék –, ezek általában valamilyen hasznos ismeretet közvetítenek a kisgyermekek számára, amiket élményszerűen fogadhatnak be ezáltal –, ezek vezetnek el a tündérmesékig (Nyitrai, 2015).

A mesék azért állnak közel a gyermekek lelkéhez, mert gyakorlatilag a saját belső képüket, szemléletüket közvetíti a külvilág felé, ugyanis ők úgy látják a világot, ahogyan a mesékben azt leírják számunkra (Kádár, 2012).

A mesének köszönhetően a gyermek könnyebben lesz képes elfogadni saját érzéseit, megtanulja, hogy a jó és rossz érzések is hozzátartoznak, és természetes az, hogy mindegyik megtalálható benne. A meséket ahhoz igazodva, hogy milyen problémával, nehézséggel küzdünk, képesek vagyunk mindig máshogy értelmezni, új jelentést társítani hozzá (Kádár, 2012).

A mesének hosszú távú hatása van, és csodálatos dolgokat visz végbe a gyermek érzelmi intelligenciájának fejlődése során. A mese „...megkönnyebíti a szívet, s olyan porhanyóssá teszi az ember lelkét, hogy az álom magvai könnyen kicsíráznak benne.” (Kádár, 2012: 272)

Olvasóvá nevelés

Ha el szeretnénk érni, hogy minél több olvasó kerüljön ki az iskolából a gyermekek közül, akkor az első lépés, hogy áttekintsük, azt, mit érdemes tudni az olvasóvá nevelésről, aztán azt, hogy miként érdemes az olvasóvá nevelés útját végigjárni napjainkban.

Korábban úgy tartották, hogy az az olvasó, aki szépirodalmat olvas. Napjainkban már azt is olvasónak nevezik, aki a közösségi oldalakat böngészi. A szöveg minősége és az olvasás célja eltérő lehet. Érdekesség, hogy az olvasás céljának függvényében az agy más-más területei lépnek aktivitásba (Gósi, 2016).

Gombos Péter szerint az olvasóvá nevelést, olyannyira korán érdemes kezdeni, hogy a gyermek olvasóvá nevelése a szülők olvasóvá nevelésénél kezdődik, a szülői háttér ugyanis jelentős befolyásoló tényező (Gósi, 2016).

Az olvasóvá nevelés legmeghatározóbb időszakának mégis a néhány hónapos kort határozzák meg a szakértők, ugyanis ha az anya már ennyi idős korban olvas a gyermekének, akkor az a gyermek megszokja, kötődni kezd majd a szöveghez, mi több, a felolvasáshoz magához is. Greg Brooks olvasásszakértő szerint tízéves kor fölött szinte lehetetlen elkezdeni az olvasóvá nevelést (Gósi, 2016).

Az olvasóvá nevelés ideális esetben a társadalom legkisebb építőegységéből, a családból indul. Azokban a családokban, ahol már újszülött korban is természetes módon jelenik meg a szülők és a kisgyermek között a fejlesztő jellegű kommunikáció – beszéd, ének, mondóka – ott a gyermek az interakcióknak köszönhetően pozitív érzelmeket társít ezekhez a szóbeli megnyilvánulásokhoz. A gyermek a világ megismerése iránti igényéhez szervesen kapcsolódhatnak a szülők által elmesélt történetek. Emellett a szülők egymásközi kommunikációja is hat a világ, történeteken keresztül való megismerésének igényére. Amennyiben a gyermek azt tapasztalja, hogy a környezetében élők életében a beszélgetések szerves részét képezik a mindennapoknak, megerősítést nyer benne, hogy a mesélés, történetmondás egy természetes, megszokott cselek-

vés, mellyel az őt körülvevő világ és történései leírhatóak, ezáltal neki is szükségletévé válik a mesélés. Az őt körülvevő világot leíró beszámolókat után az ilyen jellegű mesék is fontossá válnak számára személyiségének fejlődéséhez (Kovács–Stiblar, 2014).

Az óvodába kerüléskor az olvasóvá nevelés középpontja áthelyeződik a családról az óvodapedagógusra, majd később órára a tanítóra összpontosul. Amennyiben otthon nem meséltek a gyermeknek, akkor a mesehallgatás módszerének megtanítása áthárul a pedagógusra. Ha a népmeséket foglalkozások keretében szeretnénk megismertetni a gyermekekkel az óvodában vagy az iskolában, akkor fontos odafigyelnünk rá, hogy milyen mesét választunk az adott csoportnak. A legegyszerűbb, legkézenfekvőbb megoldásként jó, ha formulamesét vagy szimpla állatmesét választunk. A mesefoglalkozás közben ki fog derülni a gyermekek reakciói által, hogy mely tanulók azok, akiknek teljesen ismeretlen a népmese műfaja, és melyek azok, akik otthon érzik magukat a népmese világában. A mese mondója és hallgatója között kapcsolat alakul ki, a hangulat és a biztonságos közeg, amely létrejön, segíti a gyermek személyiségének és érzelmi világának fejlődését. A megfelelő helyen és időben elmondott népmese segítheti a feszültségek kezelését, elősegíti a csoportközösség alakulását, valamint a nevelésüket is. A mese kiválasztásakor, amennyiben csoportnak mesélünk, érdemes figyelembe venni az adott csoport adottságait, pillanatnyi nehézségeit, problémáit, és a mesemondás előtt közvetlenül kiválasztani a mesét. Ha azonban a csoportunk valamilyen betegség, hiányosság okán alakult ki, akkor az adott feltételhez válasszunk mesét, olyat, amely a leginkább érdekes, szórakoztató számukra. A népmese hallgatása és az ismert elemeinek felismerése, emlékezetből felidézése kitűnő memóriafejlesztés felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt. A mese fénykorában, akárcsak napjainkban, egy tudatos, vezetett gyakorlat és egyben ösztönszerű megnyilvánulások sora, hallgatása közben a mesélő és a történet tisztelete is ugyanannyira fontos (Kovács–Stiblar, 2014).

Gombos Péter szerint a felolvasott mese és a fejből mesélés is egyaránt hasznos a gyermekek számára. Úgy tartja, hogy a rögtönzött mese sokkal személyhez szólóbb, személyre szabottabb, éppen abban az időben, annak a bizonyos

gyermeknek szól, aki jelen van, és ahhoz a gyermeknek az igényeihez igazodhatunk mesélés közben. Ilyenkor mélyebb kapcsolat alakul ki a mesélő és a gyermek közt, mint a felolvasás során. Az előre megírt mesék viszont általában összeszedettebbek, pontosabban szerkesztettek, ez pedig szintén hozzájárul a nyelv, valamint a képzelet gyarapodásához (Gósi, 2016).

A mesék jelentőségével a könyvek fontossága is előtérbe helyeződik, ennek segítségével spontán módon, játékosan tanulhatja a gyermek a nyelvet, miközben az előre megírt és megszerkesztett szöveg hallgatása, valamint látványa segítségével irodalmi és esztétika tapasztalatokkal gazdagodik (Kovács–Stiblár, 2014).

A kisgyermekek igazság szerint nem a mese tartalmára összpontosítanak. Azt érzékelik, ahogyan leülünk kezünkben a könyvvel, és megváltozott hangszínnel elkezdünk olvasni. Máshogyan olvasunk fel mesét, mint bármely más típusú szöveget, gazdagabb közben a hangkészletünk, kellemesebb hangszínen, nyugodt, ráérős tempóban olvassuk fel (Gósi, 2016).

Az olvasó által a műből gyűjtött ismeretek a saját tapasztalatai, tudása és megélései alapján képződnek le, így tudja átélni az adott történet mondanivalóját. Amennyiben az olvasó a kellő pillanatban, a megfelelő ideig a mű értelmezéséhez szükséges energiát fekteti be, és az alkotás igazodik a befogadó képzeletvilágához, a történet olvasása élménnyé alakul át. A kisgyermek számára a mesélő által elképzelt világ, a megjelenített hangulat nyújtja a maradandó élményt (Kovács–Stiblár, 2014).

Az olvasóvá neveléssel a mesélés szorosan összeforr. A mesélés döntő jelentőséggel bír, amely gyerekeknek kiskorukban rendszeresen meséltek otthon, közülük kétszer annyian váltak sokat olvasóvá, és feleannyi egyáltalán nem olvasó lett körükben, mint azok közül, akiknek nem meséltek gyermekkorukban (Gósi, 2016).

A jó olvasóvá váláshoz a vállalkozó szellemű jelöltnek olyan diszciplínákra van szüksége, amelyek igényt támasztanak a mű értelmezésére, mint például kíváncsi történetek megismerésére és az olvasáshoz szükséges komplex munka befektetésére. Az olvasó mese iránti kereslete a személyes élményeiből ered (Kovács–Stiblár, 2014).

Az olvasóvá neveléshez először a mese megélését kell megtanítani a gyermekeknek. Ahogy jó mesélővé meg lehet tanítani valakit, úgy tanítható az is, hogy hogyan legyen valaki jó mesehallgató. „Ahhoz, hogy a befogadás, megismerés megtörténjen, találkoznia kell az alkalomnak, a mesének és a hallgatónak.” (Kovács–Stiblar, 2014)

Amennyiben az olvasóvá nevelést vesszük kiindulópontnak, sajnos kijelenthető, hogy az általános iskolai pedagógusok esetében ritkán beszélhetünk tudatos olvasóvá nevelésről, általában nincsenek jól felépítve, megtervezve az erre irányuló tevékenységek. Elmondható, hogy nem használják ki megfelelő módon a tantervek nyújtotta teret, amivel élhetnének, vagyis szinte soha nem változtatnak azon, hogy milyen kötelező olvasmányokat szabnak meg a gyermekeknek. Szinte minden évben jelennek meg jó kortárs ifjúsági regények, amelyeket a meglévőkkel együtt érdemes lenne beiktatni a kötelező irodalmak listájába. Fontos lenne az is, hogy a tanuló választhassa ki, hogy az adott könyvek közül melyik áll hozzá közelebb, melyik érdekli, hogy ne csak kényszerből olvassa el, hanem élményt is nyújtson számára az olvasás. Ennek fényében is látható, hogy a pedagógusnak mekkora szerepe van az olvasóvá nevelésben, hiszen ha azt vesszük alapul, hogy egy olyan regényt szab meg a gyermekek számára, amelynek nincs számukra mondanivalója, unalmas, nehéz nyelvezetű, esetleg kevésbé élvezhető, akkor még azt a bennük meglévő kedvet is elveheti az olvasás iránt, ami egyébként meglenne a tanulóknak. Érdemes olyan könyveket ajánlani a gyermekeknek, amelyek nyelvezete nem túl komplikált, a cselekményben kibontakozó problémák párhuzamba hozhatók a saját életükben felmerülő problémákkal, amelyben a főhős gondjai hasonlóak az olvasóéhoz. Meg kell említeni azonban, hogy vannak olyan klasszikus olvasmányok, melyeknek aktualitása máig fennáll, attól függetlenül, hogy nyelvezetük nehezebb lett. Valamint azt is célszerű, ha figyelembe vesszük, hogy a gyakorlott, rendszeresen olvasók számára a klasszikus, nehezebb nyelvezetű könyvek sem okoznak akadályt, mint a nem, vagy csak nagyon ritkán olvasó társaik számára (Gombos, 2014).

Gombos Péter 2016-ban arról nyilatkozott, hogy folyamatban volt akkor egy népmese-stratégia kidolgozása, melynek célja volt, hogy helyet kapjanak a me-

sék és maga a mesélés az általános iskolai keret közt. Úgy véli, hogy alsó tagozaton a mese után a gyermekeknek meseregényt kellene kapniuk, és csak ezután kellene ifjúsági regényt olvasni a tanulóknak. Fontos az is, hogy akkor is még gyermekeknek szóló regényt kapjanak a kamaszok, és ne felnőttregényt. Ha nem megfelelő korban jut el az olvasóhoz az adott regény, akkor azt nem lesz képes megfelelőképpen értelmezni, élvezni, és ez még akár az olvasástól is elveheti az olvasó kedvét. Problémának tekinthető az is, hogy túl sok, irodalmi szempontból lényegtelen életrajzi adattal, évszámmal van tele a tananyag, ami nem ad élményt a gyermekeknek. Egy pedagógusnak szem előtt kell tartania, hogy az irodalom a művészetről szól. Nem sok értelme van úgy irodalomórát tartani, hogy az élményszerzés elmarad, és pusztán az információk átadására koncentrálnak (Gósi, 2016).

A tanító vagy tanár saját személyisége sem elhanyagolható. hiszen helytálló feltevés az, hogy jól olvasóvá nevelni jó olvasó tud igazán. A gyermekek mindig felnőtt mintákra próbálnak alakulni, ha azt látják, hogy a pedagógus szeretettel, szenvedéllyel viszonyul az olvasás irányába, akkor ők is ki akarják majd próbálni, hogy megtapasztalhassák az élményt, amit közvetít feléjük az adott pedagógus (Gombos,2014).

Fontos lenne, hogy a pedagógusokat megismertessék a modern gyermekirodalmi művekkel, hogy valóban ajánlani tudják őket. Az élményszerzés a kulcsszó, ha olvasóvá nevelésről beszélünk, iskolai szinten is. Egy jó magyartanárnak ismernie kell a tanulóit annyira, hogy tudja, melyik az az olvasmány, amely örömet, élményt szerezhet a számukra. A szakértő azt javasolja, hogy a tanárok legyenek bátrabbak a kötelező olvasmány választásakor, és alkalmazkodjanak közben a diákjaik igényeihez (Gósi, 2016).

A modern kor vívmányai rendkívüli módon megnehezítik a pedagógusok azirányú törekvéseit, hogy megszerettessék a gyermekekkel az olvasást. A technológia előrehaladásának köszönhetően a mesék áthelyeződtek a könyvekből a virtuális eszközökre, ennek következtében a gyermek belső, saját képének kialakítása és a történetek megélésének képessége korlátozódik. A készen kapott termékek elveszik a gyermekek képzelő erejének egy részét. „A gyereket nem a saját képei, képzelőereje köti le, hanem kisajátítja őt a virtuális világ.” (Kovács–Stiblar, 2014: 42)

Éppen ezért a digitális bennszülöttek olvasóvá nevelése során figyelembe kell vennünk sajátosságaikat, mint hogy a technika folyamatos részét képezi életüknek, ezért is tanácsos bevezetni a digitális kultúra eszközeit a tanításukba, mint például a tabletet vagy az okostelefont (Gombos, 2014). Továbbá az is elengedhetetlen, hogy az órákon változatos munkaformákkal dolgozzanak a tanárok, és ők is ugyanúgy élvezzék, mint a gyerekek (Gósi, 2016).

„Hogy az olvasás vagy legalább egy-egy jó könyv divatba jöjjön (talán csak egy osztályközösségen belül), múlhat egy testvéren, egy szülőn, egy barátan – de akár a kémiatanáron is. Mert az olvasás – és az olvasóvá nevelés – mindenké. Közös felelősségünk.” (Gombos, 2014: 78)

A kötelező olvasmányok kérdése

Amennyiben olvasóvá nevelésről szeretnénk beszélni, nem hagyhatjuk ki a kötelező olvasmányokkal kapcsolatos dilemmákat sem.

Az irodalom tanításában funkcióváltás ment végbe nemrégiben, hiszen világossá vált, hogy nem lehet ekkora hangsúly az irodalomtörténeten a tanítás során. Többek között olyan okoknál fogva, mint hogy a rendszerváltással megszűnt a tanárok azon kötelezettsége, hogy „haladó eszméket” közvetítsenek az irodalom által, melyet korábban politikai okokból tartottak fontosnak országunk vezetői. A PISA-felmérések bizonyították, hogy az irodalomtörténeti ismeretek helyett a hangsúlyt a gyakorlatias oktatásra kell fektetni, nyelveket használni tudó, megfelelő kommunikációs képességekkel rendelkező fiatalokat kell képezni. Az irodalom a kulturális közeg közvetítését kellene szolgálnia. Az irodalom tanítása során az újonnan létrejött verbális és nonverbális szimbólumrendszerek ismeretére nagyobb hangsúlyt kellene fektetni (Fűzfa,2009).

Amikor a kötelező olvasmányok terén tájékozódunk, a legelső tény, amellyel találkozunk, az az, hogy ez a téma rendkívül megosztó mind a hétköznapi emberek, mind a szülők, tanárok, továbbá a diákok körében is (Gordon Győri, 2009).

Érdekesség, hogy míg mi úgy hinnénk, hogy előbb jelentkezett a történelemben az irodalomtanítás maga, és csak később jelentek meg a kötelező olvasmányok, úgy valójában az irodalomtanítás előtt már jóval voltak kötelező olvasmányok például Kínában 5000 évvel ezelőtt. Később Európában az iskolákban stilisztikát, grammatikát és poetikát tanítottak, melyek alapja a kötelező szövegek ismerete volt, így később mikor ezen tantárgyak összeolvasztásával létrehozták az irodalom tantárgyat, akkor megőrizték a kötelező olvasmányokat alapként (Gordon Győri, 2009).

Ha kötelező olvasmányra gondolunk, akkor az állam által előírt, központosított kötelező olvasmányok jutnak eszünkbe először, ahol a tanárnak nincs választási lehetősége, hogy mit szab ki a diákokra, ugyanis az egész országban ez a megadott olvasmány. Azonban ezen felül van még két csoportja a kötelező

olvasmányoknak, amit mindenképpen érdemes megemlíteni, ezek a kötelezően szabad választható olvasmányok, mint például középiskolában, ahol a szerző meg van szabva a tanárnak központilag, de az, hogy melyik művét kell tanítania az saját tapasztalatain, ízlésén, személyiségén múlik. Ezentúl pedig ott vannak a szabadon választott olvasmányok, mely esetben a tanár a szerzőt, a művet, a stílust egyaránt önállóan választhatja és szabhatja meg a diákoknak (Gordon Győri, 2009).

A kötelező olvasmányok mindhárom csoportjára igaz az, hogy a tanulóknak egyaránt kötelességük elolvasni őket. Azonban nem mindegy az, hogy miként van számukra meghatározva, hogy mit kell elolvasniuk, ugyanis a tanár számára kötelezően szabadon választható és a szabadon választható könyvek esetében van lehetősége személyre szabottan meghatározni az olvasmányt. Ha egy diákot régóta tanítunk, akkor ismerhetjük az irodalom területén az ízlését. Például más jellegű könyvet határozhatunk meg a gyengébb képességűeknek, és a különösen tehetséges tanulóknak, vagy éppen nemek szerint különíthetjük el, hogy melyik csoportnak milyen könyvet adhatunk. Több tényezőt számításba véve elérhetjük, hogy a diákok olyan könyvvel találkozzanak, amelyet élvezetes lesz számukra megismerni (Gordon Győri, 2009)

Úgyszintén ideális lehetőség az, ha a tanár listát készít a választható művekből, és csupán szempontokat határoz meg, például legyen az elolvasott művek között egy regény és egy novella, legyen egy komoly hangvételű és egy lazább mű (Gordon Győri, 2009). Ezzel kapcsolatban, mivel magam is a digitális bennszülöttek csoportjába tartozom, úgy vélem, hogy az egyetemen tapasztalt jó élményimmal alátámaszthatom az említett módszer jótékony hatásait. Volt az előző éveimben Gyermekművelés nevével tanítványunk, melynek oktatója Gombos Péter volt, és ő ezt az olvasmánylistás módszert alkalmazta. A tantárgy lényegében arról szólt, hogy megismertessen minket a klasszikus és kortárs gyermekirodalmi művekkel. Azáltal, hogy saját ízlésünknek megfelelően válogathattunk a könyvek közül, amiket el kellett olvasnunk, mindenki talált magának olyat, amiben örömet lelte, izgalmas volt, és élményt szerzett számára. Ezenfelül egymás élménybeszámolóiból, még azokat a könyveket is megismerhettük, amelyeket mi nem választottunk ki, hanem a társunk (Gordon Győri, 2009).

Közös olvasmányokról beszélhetünk, ha a pedagógus egy adott témát felvet a gyermekeknek, melyben ők könyvötleteket hozhatnak az órára, és ezek közül a könyvek közül az osztály a tanárral közösen választ egyet, melyet mindenkinek el kell olvasnia (Gordon Győri, 2009). A közös olvasmányok tovább gondolásaképpen a könyvtárostánárt is érdemes lehet bevenni az ötletelésbe. Hiszen ő az, aki biztosan ismeri az adott korú gyermekek olvasási szokásait, hiszen tőle kölcsönzik ki a könyveket, a könyvtárban olvassák a magazinokat. A tanár/tanító kikérheti a könyvtárostánár véleményét arról, hogy milyen könyveket tud ajánlani a kiadók friss kiadványai közül, hiszen ő van a iskolában leginkább tisztában ezzel a témával kapcsolatban. Azonban akár fordítva is működhet az együttműködés, a könyvtárostánár is tehet javaslatokat a kötelező olvasmányokra, ajánlhat könyveket, weboldalakat munkatársai segítségével. Az olvasandó művek kiválasztásán kívül a könyvtárostánár az, aki a beszerzésben is segítséget nyújthat, hiszen ő a felelős ezért. Azonban a tanítónak/tanárnak mindenképpen időben kell jeleznie a könyvtáros felé az olvasnivalóval kapcsolatos kívánalmait, különben akadályok merülhetnek fel, melyeket néhány bekezdéssel lejjebb ki is fejték (Cs. Bogyó, 2009).

Ha ezen is túlmegyünk, akkor pedig elérünk a kölcsönös olvasmányokhoz, melyek lényege, hogy a tanulók egymásnak ajánlanak könyveket, melyekről rövid leírást adnak meg a másiknak, és miután elolvasta a diák az ajánlott könyvet, élménybeszámolót ír róla, így népszerűsítve az egész osztályban, akár évfolyamon az adott olvasmányt, így motiválva a többieket is arra, hogy olvasanak jó könyveket. Ez a gyakorlat azon felül, hogy ösztönzi a gyermekeket az olvasásra, azt is eléri, hogy beszéljenek a tanulók a művekről, megvitassák nézőpontjukat egymással (Gordon Győri, 2009).

Az ismertetett módszereket külön-külön alkalmazva is látványos eredményeket lehet elérni, de ha kombinálják őket, akkor változatos és hasznos irodalomórákat lehet létrehozni bármely korosztály részére (Gordon Győri, 2009).

Általános kritika a szülők és a diákok részéről, az irodalomtanítással kapcsolatban, hogy a kötelező olvasmányokkal rákényszerítik a gyermekeket, olyan szövegek olvasására, amely számukra nem szerez örömet, emiatt pedig a meglévő motivációjuk is alábbhagy az olvasás iránt. Ebben segítenek a közös olvasmányok, hiszen itt a saját korosztályuknak, értékrendjüknek, ízlésüknek

megfelelő kortárs, populáris könyveket olvashatnak, melyek később meghozhatják a kedvet a komolyabb, nehezebb művekhez is (Gordon Győri, 2009).

Hátrányai is előfordulhatnak ezeknek a módszereknek, mégpedig a kötelező olvasmányok körében az, hogy a diákok attól függetlenül, hogy kötelesek elolvasni ezen műveket, sok esetben döntenek úgy, hogy nem ismerkednek meg velük, saját meggyőződésük okán, ugyanis sértheti egyéni, életkori, lokális értékeiket, valamint probléma, hogy a kötelező olvasmányok kiválasztását befolyásolhatja politikai, vallási, nemzetideológiai nézet, mely nem feltétlenül tördök az esztétikai értékkel. A közös olvasmányok hátránya az lehet, hogy nehéz beintegrálni a tanórak keretei közé az idő szűke és a tananyag mennyisége miatt, valamint eltoldódnak a gyermekek tudása közti szintek. A kölcsönös olvasmányokkal kapcsolatban pedig olyan akadályok merülhetnek fel, hogy teljesen háttérbe szorul a kötelező olvasmányok által közvetített értékrend, és a tanulók teljesen kizárják a kötelezőket, nem hajlandóak túllépni saját ízlésvilágukon, az olvasmányok esztétikai értéke háttérbe szorulhat. Valamint probléma lehet, hogy a tanár teljesen kiszorul a gyermekek olvasmányaiból, nem tudja, hogy mi foglalkoztatja őket irodalmi téren, hiszen a felsős vagy középiskolás tanulók körében sok nagy terjedelmű könyvről lehet szó, amivel nem várható el, hogy a tanító megtudjon ismerkedni kellő tempóban. Ugyancsak jelentős problémát okozhat mind a közös, mind a kölcsönös olvasmányok terén a könyvek hozzáférhetősége, ugyanis míg a könyvtárban a kötelező olvasmányok megfelelő számban rendelkezésre állnak az olvasók számára, addig a kortárs, populáris könyvek általában nem, ezentúl vagy a korlátozott példányszám, vagy az adott iskola anyagi háttere miatt általában nem szerezhetők be nagy mennyiségben ezek az olvasmányok (Gordon Győri, 2009).

Egyik módszernek sincsenek csak előnyei, vagy csak hátrányai. Mindegyiknek megvannak a maga buktatói és értékei, melyeket szem előtt tartva a módszerek változatos felhasználásával tudunk a leghatékonyabban irodalmat tanítani. Hiszen figyelembe véve, hogy a gyermekeknek megváltozott olvasási szokásaik vannak, és szerves részét képezi életüknek a digitális kultúra, kijelenthető, hogy csak a szó szoros értelmében vett kötelező olvasmányok önmagukban már nem képviselhetik az irodalomtanítást. A gyermekeknek el kell fogadniuk, hogy a nem feltétlenül élménnyel járó, klasszikus olvasmányok

igenis értéket képviselnek, olyan értéket, melyet tovább kell örökíteni a következő generációknak. A tanároknak pedig meg kell érteniük, hogy ha a gyermekek megfelelő környezetben és támogatással olvasnak populáris regényeket, akkor az fejleszteni fogja őket, elősegíti kibontakozásukat az irodalom tereén, ekkor pedig a nagyobb terjedelmű, nehezebb nyelvezetű klasszikus művekhez is vezethetőek lesznek (Gordon Györi, 2009).

Megváltozott a tantárgy eszköztrendszere, hiszen ahhoz képest, hogy az elmúlt évszázadokban a könyvek voltak az egyedüli forrásai a tudásnak, ma már könnyedén szerezhetünk információt a világhálóról is. Napjainkban a legtöbb újság, folyóirat már nem kerül nyomtatásra, azt is okoseszközeink segítségével olvashatjuk. Ennek köszönhetően születtek újfajta olvasásformák, mint például a gyorsolvasás vagy a képernyőolvasás (Fűzfa,2009).

Átalakul az irodalomtanításban a kánon is, egy irodalomtanár szakmai útja során többször tapasztalja, hogy kánonváltás következik be, erre szükséges is számítani. Azonban érdemi változás a látszat ellenére nem történt e téren. Ahogy az irodalomban a kánon korszerűtlen, úgy vele együtt a mögötte elhelyezkedő irodalomfogalmak is elavulttá váltak. A kánon kialakítása során nyitni kellene az irodalom határterületei felé, ahol olyan műfajok helyezkednek el, mint a sci-fi, vagy a ponyvaregény. Az idő múlásával kellene folyamatosan változtatni és korszerűsíteni a kánonont (Tóth, 2009).

De mi is az a kánon? A kánon egy iránymutatás, rámutat arra, hogy mik azok, amiket feltétlenül szükséges ismernünk, elolvasnunk, hiszen annyira tágas az irodalom összessége napjainkban, hogy lehetetlen minden könyvet elolvasni, ha csak a magyar nyelvű könyveket vesszük számításba, akkor is (Csanda, 2022).

Az irodalomtudományok átalakulnak kultúratudományokká, ennek következtében változik az irodalom tárgyának kijelölése, és nagyobb hangsúly helyeződik a költői képek párhuzamaira is. Fontos, hogy a magyar irodalmat az egyetemes irodalommal összefésülve tanítsuk a könyvek szerkesztésének, szövegezésének hasonlósága miatt. Igyekeznek az irodalomtanításban odafigyelni arra, hogy míg a jellegzetes szerzők ne változzanak, olyan műveket hozzanak be a kánonba, melyek élvezetet nyújthatnak a mai kor szülőttei számára is, és

mégis releváns képet mutatnak a szerző, az adott műfaj és az adott kor tükrében (Fűzfa, 2009).

Összegzés

Összességében a dolgozatom és a megismert szakirodalmak alapján kijelenthetem, hogy a meséknek a gyermekek életében pótolhatatlan szerepe van. Olyan pozitív hatással bírnak, melyre minden fejlődő kisgyermeknek hatalmas szüksége van.

Leírtam, hogy milyen módon érdemes megválasztani, hogy könyvből vagy fejből meséljünk, melyik történetet válasszuk. Rávilágítottam, hogy mind a fejből mesélésnek, mind a könyvből mesélésnek vannak jótékony hatásai a gyermekek életére, fejlődésére.

Megmutattam a dolgozatomban, hogy a digitális bennszülöttek mit és mennyit olvasnak. Éppen úgy, ahogy a kutatásom megkezdése előtt gondoltam, keveset és egyre kevesebbet. Részletesen leírtam a korcsoport sajátosságait, hiszen megváltozott olvasási szokásokkal rendelkeznek, és ezenkívül – vagy emellett – egyediségük rendkívül szerteágazó. Kifejtettem azoknak a tévhiteknek a cáfolatát is, melyeket helytelenül gondol róluk a közvélemény, mint például a multitaszking mítosza.

Írtam arról, hogy miként kellene az irodalomtanításukat átgondolni, átformálni annak érdekében, hogy többet olvasson a Z, illetve azt követő generáció, és ezt közben még élvezzék is. A kötelező olvasmányok körültekintőbb megválogatása, valamint új módszerek bevezetése fordulópontot jelenthetne az olvasóvá nevelés kérdésében.

Ezen keresztül pedig az olvasóvá nevelés fontosságára, szükségességére is felhívtam a figyelmet a dolgozatomban. Hiszen ha a gyermek olvasóvá nevelésben részesül, akkor jó olvasó válik belőle, ami mind egyéni, mind társadalmi szinten csakis pozitívan értékelhető.

Irodalomjegyzék

- Andok Mónika – Hevér Kinga (2017): Kulturális konvergencia: a Merengő nevű fanfiction oldal elemzése. In: Média –Történet –Kommunikáció, 12(1),31–44.
- Bernát Anikó – Hudácskó Szilvia, Tárki (2020): Könyvolvasási és könyvvásárlási szokások. TÁRKI ZRT. Petőfi Irodalmi Ügynökség megbízására, Budapest, 2020. In: A TÁRKI oldala, Letöltés dátuma: [2023. 04. 14.] <URL: https://www.tarki.hu/sites/default/files/2020-09/TARKI_olvasas2020_tanulmany.pdf
- Cs. Bogyó Katalin (2009): A magyar- és könyvtárostánár együttműködésének felettébb szükséges voltáról a kötelező olvasmányok kiválasztása terén. In: Könyv és Nevelés, XI. évfolyam, 2. szám, Letöltés dátuma: [2023.04.22.] <URL: <https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=990>
- Csanda Mária (2022): Mit olvassunk és mit ne? – Az irodalmi kánon szerepe. In: kultúra.hu oldala, Letöltés: [2023. 04. 24.] <URL: <https://kultura.hu/mit-olvassunk-es-mit-ne-az-irodalmi-kanon-szerepe/>
- Csernoch Mária (2018): A digitális bennszülött és a multitasker mítosza. [online] In: A Digitális Esélyegyenlőség Alapítvány oldala Letöltés dátuma: [2022. 11. 30.] <URL: <https://www.deaweb.hu/deagora/digitalis-iranytu/a-digitalis-bennszulott-es-a-multitasker-mitosza>
- Csima Melinda – Gombos Péter (2019): A digitális bennszülöttek olvasási kedve, olvasáshoz való viszonya a 2017-es és 2019-es felmérések tükrében. In: Anyanyelvi Kultúraközvetítés 2(2.) pp. 45–57. Letöltés dátuma: [2022.11.30] <URL: <https://journal.uni-mate.hu/index.php/akk/article/view/2391/2967>
- Fűzfa Balázs (2009): Irodalomtanítás – de meddig? – Egy lehetséges válasz: irodalom_12_11_10_9. In: Könyv és Nevelés, XI. évfolyam, 2. szám, Letöltés dátuma: [2023.04.22.] <URL: <https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=986>

- Gombos Péter (2019): A digitális generáció olvasási szokásai : a 2017-es reprezentatív olvasásfelmérés tapasztalatai. In: Barátné Hajdu Ágnes – Béres Judit (szerk.): Olvasásfejlesztés könyvtári környezetben. (Módszertani kötetek 2.) Bp.: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár pp. 149–191.
- Gombos Péter (2014): Irodalomtanítás és/vagy olvasóvá nevelés? In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Bp.: Magyar Olvasástársaság (HunRa), pp. 71 – 78.
- Gombos Péter – Tóth Máté – Péterfi Rita (2019): Hogyan és mit olvas a digitális generáció?. In: Könyv és Nevelés, XXI. évfolyam (2019), 3.-4. szám Letöltés dátuma: [2023.04.13.] <URL: https://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/hogyan_es_mit_olvas_a_digitalis_generacio_
- Gombos Péter – Hevérné Kanyó Andrea – Kiss Gábor (2015): A netgeneráció olvasási attitűdje. In: Új Pedagógiai Szemle, 2015/1-2, Letöltés dátuma: [2023. 04. 13.] <URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-netgeneracio-olvasasi-attitudje>
- Gordon Győri János (2009): Kötelező, közös, kölcsönös olvasmány – Hagyomány és megújulás az iskolai olvasmányok kánonjában In: Könyv és nevelés. XI. évfolyam, 2. szám, Letöltés dátuma: [2023.04.22.] <URL: <https://olvasas.opkm.hu/index.php?menuId=125&action=article&id=982>
- Gósi Lilla (2016): Olvasóvá nevelés – „A mesének döntő jelentősége van”. In: Új Köznevelés, Letöltés dátuma: [2023. 04. 19.] <URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles>
- Kádár Annamária (2012): Mesepszichológia – Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest.: Kulcslyuk Kiadó
- Kozics Júlia (2023): Z generáció: pénz, dzsoint, csillogás In: az Index honlapja, Letöltés dátuma: [2023. 04. 15.] <URL: <https://index.hu/belfold/2023/03/13/bereczki-eniko-z-generacio-influenszer-velemenyezer-munkahely-elidegenedes-magany-social-media/?token=ab22bcd0cd07bd719bad240914040b57>
- Kovács Marianna – Stibler Erika (2014): A népmese megélésének szerepe az olvasóvá nevelésben. In: Gombos Péter (szerk.): Kié az olvasás? Budapest.: Magyar Olvasástársaság (HunRa), pp. 40 – 51.

- Lehmann Miklós (2017): A digitális elme: Hálózat és pedagógia. Bp: ELTE TÓK
- MTE Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete (2016): Hogyan viselkednek a magyar Facebookozók? Itt vannak a legújabb trendek és eredmények. In: az MTE honlapja [online] cop. 2016. 02. 11. Letöltés dátuma: [2022. 11. 30.] <URL: http://mte.hu/_magyar_facebook_trendek/
- Marácz Tamás (2019): Könnyebb emoji-t hozzárendelni egy érzéshez, mint átélni – Bereczki Enikő generációs szakértő a Mandinernek In: a Mandiner honlapja, Letöltés dátuma: [2023. 04. 15.] <URL: https://mandiner.hu/cikk/20190930_konnyebb_emojit_hozzarendelni_egy_erzeshez_mint_atelni_bereczki_eniko_generacios_szakerto_a_mandinernek
- Nyitrai Ágnes (2015): A mesélés jelentősége kisgyermekkorban In: Gyöngy Kinga (szerk.): Első lépések a művészetek felé I. – A vizuális nevelés az anyanyelvi – irodalmi neveléslehetőségei kisgyermekkorban Budapest – Pécs: Dialóg Campus Kiadó pp. 323 – 368.
- Szilágyi Mária (2007): A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: Könyv és Nevelés, Letöltés dátuma: [2023. 04. 19.] <URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/a-mese-szerepe-a-gyermeki-szemelyiseg-fejlodesben>
- Tóth Máté (2011): A Moly.hu mint virtuális találkozóhely. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 58(8) Letöltés dátuma: [2022.11.30] <URL: http://tmt-archive.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5534&issue-_id=529.htm

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: VARGA VIKTÓRIA
A Hallgató Neptun kódja: DY4244
A dolgozat címe: A DIGITÁLIS BENNSZÜLÖTTEK OLVASÁSI SZOKÁSAI
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: ANYANYELVI ÉS GYERMEKKULTÚRA

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe.

Kelt: 2023 év Május hó 2. nap

Varga Viktória
Hallgató aláírása

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A Varga Viktória (név) (hallgató Neptun azonosítója: DYH244) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Kaposvár, 2023. év május hó 2. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.